

Dr Branislav KOVAČEVIĆ

**MEĐUNARODNI NAUČNI SKUP
JUGOSLOVENSKA DRŽAVA 1918-1998,
Beograd, 1-3. decembar 1998.**

Naučni skup je održan u Beogradu od 1. do 3. decembra 1998. godine u organizaciji Instituta za noviju istoriju Srbije, Instituta za savremenu istoriju i Vojnoistorijskog instituta, svi iz Beograda, i Istorijskog instituta Crne Gore iz Podgorice. Organizaciju naučnog skupa pomogli su i Ministarstvo za razvoj, nauku i životnu sredinu Savezne Republike Jugoslavije, Ministarstvo za nauku i tehnologiju Republike Srbije i Ministarstvo za nauku i kulturu Republike Crne Gore. Za taj multidisciplinarni naučni skup vladalo je veliko interesovanje naučnih radnika u zemlji i inostranstvu. Više od sto naučnih radnika raznih specijalnosti izrazilo je interesovanje da učestvuje sa svojim saopštenjima. Organizacioni odbor (8 članova), sa predsjednikom dr Đorđem Piljevićem i Naučni odbor (27 članova), sa predsjednikom akademikom Vladom Strugarom, opredijelili su se da sa referatima na skupu učestvuje 78 naučnih radnika iz zemlje i 16 iz inostranstva. Prema utvrđenom programu, skup je radio u plenumu (tri sednice) i dvije sekcije (šest sednica). Podneto je 76 referata, a u naučnim raspravama je učestvovalo više od 30 učesnika Naučnog skupa. Zbog opravdanih razloga jedan broj naučnih radnika nije bio u mogućnosti da lično prisustvuje, obećavši da će poslati svoja saopštenja za zbornik radova sa tog skupa. Organizacioni i Naučni odbor su se od početka do kraja starali da skup ima isključivo naučno obilježje i u tome su u potpunosti uspjeli.

Bogatstvo saopštenja i njihova raznovrsnost u pristupu i obradi zadate teme dali su tom skupu posebno obilježje. Kad budemo u prilici da čitamo integralne tekstove saopštenja, moći ćemo da donosimo pouzdanije ocjene i sudove o skupu u cjelini i svakom radu pojedinačno. Naše je uvjerenje da je naučni skup *Jugoslovenska država 1918-1998*. ispunio očekivanja i da su učesnici u obradi predmetne teme dali svoja viđenja na izvjesno nov i produbljeniji način, bez obzira na težnju pojedinaca za sveobuhvatnošću koja se ponekad gubila u rasplinutosti kazivanja, ali i sasvim nove ocjene događaja, produbljene analize, metodološko-teorijske novine, šire kontekstualne elaboracije i otvaranje novih pitanja i dilema koja zaslužuju dalju

obradu. Čule su se i utemeljene poruke i opomene jugoslovenskoj državi i njenim članicama i izgleda neminovna aktuelizacija procesa dugog trajanja. U radovima je s razlogom izražena zabrinutost za sudbinu Jugoslavije u vrtlogu spoljnjih i unutrašnjih problema.

Skup je na nov način osvijetlio pojedina pitanja jugoslovenske prošlosti. Mnoge interpretacije su svježije, utemeljene, drugačije, a bilo je i poznatih stereotipa. Brojna i polemička izlaganja su takođe znatno dopunila saopštenja.

Nastala kao istorijska nužnost, izraz mnogih težnji i političkih interesa velikih država, jugoslovenskih prvaka i naroda, Jugoslavija je prošla mnoga iskušenja – uspone i dramatične padove, međunarodne i vjerske sukobe sa dalekosežnim tragičnim posljedicama. U svojoj osamdesetogodišnjoj istoriji Jugoslavija je bila mnogo puta u centru svjetske javnosti: učešćem Srbije i Crne Gore u balkanskim ratovima, koji su bili uvod u Prvi svjetski rat, sarajevskim atentatom, Prvim svjetskim ratom, atentatom u Marselju na kralja Aleksandra, 27. martom 1941. godine, učešćem jugoslovenskih naroda u Narodnooslobodilačkom pokretu, sukobom sa stalinjskim Sovjetskim Savezom i zemljama tzv. narodne demokratije, Brozovim lavi-ranjem, liderstvom u pokretu nesvrstanih zemalja, razbijanjem federacije 1991. godine i krvavim raspletom, te i sadašnjim kriznim stanjem, ponovo je u centru svjetske javnosti.

Upoznala je slavu pobjednika i gorčinu poraza. Do sada je sedam puta mijenjala ime, i isto toliko puta ustave. Nastala kao monarhija pod Karađorđevićima, potom republika pod komunističkim liderom Josipom Brozom Titom, razbijena na početku posljednje decenije ovog vijeka, i od 1992. izopštena od svijeta, Jugoslavija životari kao dvočlana federacija Srbije i Crne Gore. I prva i druga Jugoslavija su razbijene dejstvom i unutrašnjih i spoljnjih činilaca. Uvjeran sam da se Jugoslavija raspala prevashodno zbog njenog neintegrisanog društveno-privrednog sistema. Oba svjetska rata su rastavljala jugoslovenske narode. Dio njenog stanovništva dočekivao je okupatore kao oslobodiocce. Od njenog osnivanja svi su u njoj bili nezadovoljni. Međusobna optuživanja nijesu nikada prestajala. Svi su očekivali više od onoga što su ujedinjenjem dobili. Najnezadovoljniji su bili oni koji su najviše dobili, osim Crne Gore. Riječju: jugoslovenska državna ideja nije uspjela da premosti privredno, kulturno i društveno naslijeđe.

Cio život Jugoslavije protekao je u znaku paradoksa. Napredak u jednoj oblasti pratio je nazadak u drugoj. U toj paralelnoj trci progressa i devastacije duha dioba ishod je nemoguće predvidjeti. Uostalom, to i nije zadatak istoriografije.

Istorija ljudskog društva je na izvjestan način *dvojna*. S jedne strane su događaji i njihova hronologija, a s druge *istorija stanja duhova*. U stvari, ta dvojnost je samo prividna, jer je riječ o međuljudskoj povezanosti i uslovljenosti istorijskih zbivanja i *stanja duhova*. Koliko je *stanje duhova* posljedica istorijskih zbivanja, toliko je i generator koji uslovljava nova zbivanja. *Stanje duhova* ne zavisi samo od objektivnih istorijskih uslova, nego i od *slike svijeta* koju narodi i izvjesne grupe u tim narodima nose u sebi u funkciji njima svojstvene psihologije i emocionalnosti. Na taj način shvaćena *istorija stanja duhova* bi u izvjesnom smislu bila *uporedna istorija* neop-

hodna za suštinsko razumijevanje hronologije zbivanja. Zato je neophodno proučavati *istoriju stanja duhova* u Jugoslaviji tokom njenog života, jer je to neophodan način za poniranje i spoznaju njenog nastanka i življenja. Isto tako potrebno je razvijati racionalnu istorijsku svijest, kako bismo porazili predrasude i počeli da na zdravim temeljima organizujemo budućnost. Treba razmišljati i djelovati sa neophodnom dozom osjećanja za realnost, shodno značajnoj misli Viktora Igoa: *Treba ocijeniti koji se i kakav dio predvidive budućnosti može ugraditi u sadašnja zbivanja*, jer ljudska povjest postaje sve više igra između pravilnog odgoja čovjeka i njegove propasti.

Mnogo vrijednog smo čuli na ovom naučnom skupu, ali je ostalo još mnogo toga što valja proučavati i nastaviti sa istraživanjem jugoslovenskog iskustva, jer samo tako istorija ima smisla. Izrečena saopštenja i nekoliko najavljenih, ali zbog objektivnih razloga ovdje nepročitanih, predstavljaju dovoljno dobar materijal za štampanje vrijednog zbornika radova, koji će pokazati sadašnji nivo i dostignuća nauke o jugoslovenskoj državi.

Sredstva javnog informisanja pratila su rad Naučnog skupa i obavještavala širu javnost o njegovim rezultatima.